

Changes in Values and Attitudes Within the Iranian Family Institution Based on the 2020 Global Survey

Younes Akbari*^{ID} Reyhaneh Naderlu**^{ID} Neda Khodakaramian Gilan***^{ID}

* Ph. D in Sociology, Director of the Health Studies Department, Tehran Municipality Studies and Planning Center, Tehran, Iran (Corresponding Author). ✉ younes.akbari1987@gmail.com

** Ph. D Candidate of Geography and Urban Planning, Department of Geography, Faculty of Social Sciences, Zanzan University, Zanzan, Iran. ✉ reyhaneh.naderlu@gmail.com

*** Ph. D Candidate in Sociology, Studying Iranian Social Issues, Department of Sociology, Faculty of Humanities, University of Kashan, Kashan, Iran. ✉ n.khodakaramian.g@gmail.com

Abstract

This research is a secondary analysis based on data from the World Values Survey (2020), examining the factors influencing value and attitudinal distinctions within the Iranian family institution. The aims of this study is to identify and analyze patterns of change in attitudes and beliefs related to family, sexual relationships, domestic violence, gender roles, and social responsibilities in Iranian society. The results indicate that social attitudes in Iran are undergoing changes influenced by factors such as age, gender, economic status, and cultural developments. The majority of respondents (71.9%) oppose premarital sexual relationships, but generational gaps and positive changes are observed regarding abortion and divorce. Additionally, society is increasingly opposed to violence against women and children. Data analysis reveals that individuals with university education and urban residents hold more modern attitudes towards social issues. Furthermore, economic status influences attitudes; as income increases, acceptance of abortion and divorce rises. These changes are particularly evident among younger generations and those with better economic status. These findings underscore the need for policymakers and social planners to pay attention to these changes and adopt approaches that align with social transformations

Keywords: Values, Attitudes, Changes, Family, Culture.

Citation: Akbari, Y., Naderlu, R., & Khodakaramian Gilan, N. (2025). Changes in Values and Attitudes Within the Iranian Family Institution Based on the 2020 Global Survey. *Iranian Population Studies Journal*, 8(2), 317-348.

<https://doi.org/10.22034/jips.2025.485588.1246>

https://jips.nipr.ac.ir/article_213632.html?lang=en

E-ISSN: 2717-3208 / © National Institute for Population Research, Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Introduction

Individuals' perspectives, values, and attitudes are constantly influenced by various factors, leading to changes in their views and behaviors. Several elements play a role in shaping these shifts, including economic, social, and cultural factors. The outcomes of these influences permeate society and manifest in various forms. Therefore, this study is written to examine the prevailing value and attitudinal distinctions within the family institution. The theory considered in the present research is Inglehart's theory, with all research findings interpreted within its framework. This theory emphasizes the impact of economics and other factors on individuals' materialism and post-materialism, explaining how prevailing conditions lead individuals toward post-materialism and, consequently, shape their perspectives and attitudes.

Method and Data

The research method employed in this study is analytical, utilizing secondary analysis of data collected from the 2020 World Survey to investigate the variables of interest. The software used for this analysis is SPSS, which relies on Pearson correlation test and t-test to analyze the variables and extracts their significance and correlation.

Findings

The research findings indicate significant changes in attitudes and social justifications across various domains, including premarital sexual relationships, abortion, divorce, and domestic violence. According to the data, 71.9% of respondents strongly oppose premarital sexual relationships, reflecting the influence of traditional social and cultural norms. Additionally, 58.7% are against abortion, while 41.3% hold neutral or favorable views, indicating shifting attitudes in this area. Regarding divorce, 54.1% of respondents have neutral or opposing views, and only 4.5% consider it a suitable option. These statistics highlight the tensions between family commitments and social changes. Furthermore, 79.3% explicitly disapprove wife-beating by husband, demonstrating a growing concern for women's human rights. Pearson correlation analysis also reveals that as age increase, attitudes toward premarital sexual relationships, abortion, and divorce become more negative. On the other hand, individuals with university education hold more positive attitudes toward these issues. For instance, the average score

for justifying premarital sexual relationships among university-educated individuals is 2.44, which is higher than the average of non-university educated individuals (2.18). Finally, the results indicate that income also has a significant impact on attitudes; as income increases, attitudes towards abortion and divorce become more positive. These changes reflect cultural and social transformations in society that require further attention and investigation.

Discussion and conclusion

The results of this research indicate significant changes in social attitudes toward sensitive issues such as premarital sexual relationships, abortion, and divorce. While 71.9% of respondents strongly oppose premarital sexual relationships, 58.7% also have a negative view of abortion, but 41.3% hold neutral or favorable views, reflecting cultural shifts in this area. Additionally, 54.1% have a neutral or negative stance toward divorce, with 4.5% accepting it as a suitable option. Furthermore, the results show that 79.3% and 71.1% oppose violence against women and children, respectively, reflecting society's attention to human and ethical rights. Also, 67.3% emphasize the importance of childbearing, and 50.3% agree with women earning more than their husbands. These findings suggest that social and cultural changes are taking place, with education, age, and place of residence influencing attitudes. Overall, these results demonstrate a positive trend in the acceptance of social responsibilities and human rights in society, which could lead to more profound transformations in social structures.

References

- Astrachan, J. H., Binz Astrachan, C., Campopiano, G., & Baù, M. (2020). Values, spirituality, and religion: Family business and the roots of sustainable ethical behavior. *Journal of Business Ethics*, 163(4), 637-645. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10551-019-04392>
- Ataei, S & Hosseini Davarani, S (2015). "The Approach to Cultural Change and the Constructed Model of 'Closed Collective Action Cycle' in Societies with Survival Values: A Case Study of Egypt." *Sociology of Political World of Islam*, 3(6), 135-155. [In Persian]. <https://doi.org/10.22070/iws.2015.249>
- Azimi H, Mojgan, Azam K, Faizeh, B, Masoumeh, & R Manesh, F (2015). "Values, Attitudes, and Action Patterns of Youth Regarding Spouse Selection and Pre-Marital Relationships: A Case Study of Students at Universities in Khorasan Razavi Province." *Cultural Strategy*, 8(29), 179-212. [In Persian].

- Azimi, R (2021). "Secondary Analysis of Gender Values Based on the Values and Attitudes Survey Data of Iranians (Focusing on Attitudes Toward Gender Inequality and Family)." *Journal of Cultural Studies - Communication*, 22(53), 249-270. [In Persian]. <https://doi.org/10.22083/jccs.2019.184711.2797>
- Azizimehr, Kh (2023). "Dominant Values in the Iranian Family and Their Changes; 2000-2019 (Meta-analysis of National Surveys)." *Gender and Family Studies*, 11(2), 163-194.
- Cerrato, J., & Cifre, E. (2018). Gender inequality in household chores and work-family conflict. *Frontiers in Psychology*, 9, 1330. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01330>
- Findings from the National Survey on Values and Attitudes of Iranians, Wave 3 (2016).
- Geoffrey, B. (2019). Toward a Christian Definition of Marriage: A Historical, Sociological, and Theological Approach. *Journal of Sociology and Christianity*, 9(1), 105-110. <https://sociologyandchristianity.org/index.php/jsc/article/view/143>
- Inglehart, R (1994). *Cultural Transformation in Advanced Industrial Society*, translated by Maryam Vatar, Tehran, Ruzaneh Publications. [In Persian].
- Inglehart, R., & Abramson, P. R. (1994). Economic security and value change. *American Political Science Review*, 88(2), 336-354.
- Inglehart, R., & Rabier, J. R. (1987). Values, ideology, and cognitive mobilization in new social movements. In M. Aronoff, J. A. van Es, & P. A. Rachleff (Eds.), *Challenges of Transformation* (pp. 43-66). Aldershot, UK: Avebury.
- Kazemipour, Sh. (2021). "Cultural Changes and Transformation of the Contemporary Family with Emphasis on Marriage and Childbearing." *Journal of Communication and Culture*, 1(1), 7-21. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/rcc.2021.248914>
- Kim, J., Joo, S., Lee, K., & Jun, H. (2022). Family values in South Korean society: Marital and sexual values in gender, age, and Protestantism contexts. *Journal of Population and Social Studies (JPSS)*, 30, 54-71.
- Niazi, M, Mazroui, I, & Aghabzorgie Z, Sh (2021). "Developing Future Scenarios for Family Values in Iran Using the Scenario Wizard." *Contemporary Sociology Researches* (Scientific-Research), 10(18), 63-89. [In Persian]. <https://doi.org/10.22084/csr.2021.22103.1828>
- Reese, L., Balzano, S., Gallimore, R., & Goldenberg, C. (2022). The concept of *educación*: Latino family values and American schooling. In *The New Immigrants and American Schools* (pp. 305-328). Routledge. [https://doi.org/10.1016/0883-0355\(95\)93535-4](https://doi.org/10.1016/0883-0355(95)93535-4)
- Solo, J., & Festin, M. (2019). Provider bias in family planning services: A review of its meaning and manifestations. *Global Health: Science and Practice*, 7(3), 371-385. <https://doi.org/10.9745/GHSP-D-19-00130>

تغییرات ارزشی و نگرشی در نهاد خانواده ایرانی بر اساس پیمایش جهانی ۲۰۲۰

یونس اکبری* ریحانه ندرلو** ندا خداکرمیان گیلان***

* دکتری جامعه‌شناسی، مدیر گروه مطالعات سلامت مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهرداری تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

✉ younes.akbari1987@gmail.com

** دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

✉ reyhaneh.naderlu@gmail.com

*** دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی بررسی مسائل اجتماعی ایران، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

✉ n.khodakaramian.g@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر یک تحلیل ثانویه بر اساس داده‌های پیمایش جهانی ارزش‌ها (۲۰۲۰) است که به بررسی عوامل مؤثر بر تمایزات ارزشی و نگرشی در نهاد خانواده ایرانی می‌پردازد. هدف از این پژوهش، شناسایی و تحلیل الگوهای تغییر در نگرش‌ها و باورهای مرتبط با خانواده، روابط جنسی، خشونت خانگی، نقش‌های جنسیتی و مسئولیت‌های اجتماعی در جامعه ایران است. نتایج نشان می‌دهد که نگرش‌های اجتماعی در ایران تحت تأثیر عواملی نظیر سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی و تحولات فرهنگی در حال تغییر است. اکثر پاسخ‌دهندگان (۷۱/۹ درصد) با روابط جنسی قبل از ازدواج مخالف هستند، اما نسبت به سقط جنین و طلاق شکاف نسلی و تغییرات مثبتی مشاهده می‌شود. همچنین، جامعه به طور فزاینده‌ای با خشونت علیه زنان و کودکان مخالف است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که افراد با تحصیلات دانشگاهی و ساکنان شهر، نگرش‌های مدرن‌تری نسبت به مسائل اجتماعی دارند. علاوه بر این، وضعیت اقتصادی بر نگرش‌ها تأثیرگذار است؛ به‌طوری‌که با افزایش درآمد، پذیرش سقط جنین و طلاق افزایش می‌یابد. این تغییرات به‌ویژه در نسل‌های جوان‌تر و در میان افراد با وضعیت اقتصادی بهتر مشهود است. این یافته‌ها بر ضرورت توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اجتماعی به این تغییرات و اتخاذ رویکردهای متناسب با تحولات جامعه تأکید می‌کند.

کلیدواژه‌ها: ارزش‌ها، نگرش‌ها، تغییرات، خانواده، فرهنگ.

شیوه ارجاع‌دهی به این مقاله: اکبری، یونس، ندرلو، ریحانه، و خداکرمیان گیلان، ندا (۱۴۰۳). تغییرات ارزشی و نگرشی در نهاد خانواده

ایرانی بر اساس پیمایش جهانی ۲۰۲۰. *دوفصلنامه مطالعات جمعیتی*، ۸ (۲)، ۳۱۷-۳۴۸.

 <https://doi.org/10.22034/jips.2025.485588.1246>

 https://jips.nipr.ac.ir/article_213632.html?lang=fa

E-ISSN: 2717-3208 / © National Institute for Population Research, Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقدمه

آنچه شکل دهنده پایه‌های نظام رفتاری افراد و یا به تعبیری تعیین‌کننده حدود رفتار و افعال فرد است، همان ارزش و نگرش‌های او است. ارزش‌ها و نیز نگرش‌ها در شکل‌گیری کنش‌های فردی و اجتماعی اهمیت فزاینده‌ای داشته و سبب تغییرات در ابعاد مختلف زندگی افراد جامعه می‌شوند (عظیمی هاشمی، ۱۳۹۴: ۱۸۰). متفکران و پژوهشگران اجتماعی تغییرات در طرز تلقی‌ها و ارزش‌ها که در شیوه‌های رفتاری و بسیاری دیگر از اعمال اجتماعی افراد متجلی می‌شود را از طریق پیمایش‌های مختلف رصد می‌کنند و نتایج این تحقیقات در قالب کاربردی آن یا همان مدیریت و برنامه‌ریزی اجتماعی جامعه استفاده می‌شود. به عبارت دیگر، پیمایش‌های ارزش‌ها و نگرش‌ها، در پی رصد و ارزیابی تحولات فرهنگی و اجتماعی از دریچه ارزش‌ها و نگرش‌های آحاد افراد جامعه انجام می‌شوند و به عنوان ضرورتی برای فهم و تحلیل حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی کنشگران اجتماعی شناخته می‌شوند (عظیمی، ۱۴۰۰: ۲۵۰).

یکی از حوزه‌هایی که با تحلیل مجدد آن در پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌ها می‌توان از نظرگاه دیگری آن‌ها مورد بررسی و تحلیل قرار داد، نهاد خانواده است که اساسی‌ترین نهاد اجتماعی بوده که در راستای یک زندگی رضایت‌بخش قوام یافته است (Geoffrey et al, 2019: 105). ارزش‌های خانواده عمدتاً به فرهنگ خانواده به عنوان واحدی کارکردی برای ثبات ملی و اجتماعی اشاره می‌کند (Kim, et al, 2022: 55). ارزش‌ها اساس و بنای خانواده را شکل می‌دهد (Astrachan, 2020: 640). در همین راستا، شناسایی وضع موجود ارزش‌ها و نگرش‌های مردم، رصد، فهم و تحلیل وضعیت فرهنگی و اجتماعی کشور را امکان‌پذیر می‌کند و می‌تواند به افزایش کارایی دستگاه‌ها و ساماندهی مجموعه فعالیت‌های مؤثر بر جامعه منجر شده و همچنین امکان سیاست‌گذاری متناسب با شرایط را فراهم کند؛ زیرا ارزش‌ها و نگرش‌ها در فعالیت و کنش افراد اهمیت فزاینده دارد (عظیمی هاشمی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۸۱). این نوع پیمایش‌ها در کشورهای صنعتی، در مقیاس ملی، بیش از هفت دهه و در سطح جهانی، بیش از سه دهه سابقه دارند. پیمایش از سال ۱۹۸۱ میلادی شروع شد و هر نه سال یک‌بار در همه کشورهای اروپایی انجام می‌شود. این پیمایش، تصویری از اعتقادات، نگرش‌ها،

ایده‌ها، ترجیحات، ارزش‌ها و افکار شهروندان همه کشورهای اروپایی را به دست می‌دهد و درواقع، تصویری از نحوه نگرش و تفکر در مورد زندگی، خانواده، دین، کار، سیاست‌ها و جامعه ارائه می‌کند (یافته‌های پیمایش ملی، ۱۳۹۵) اولین نمونه این پیمایش‌ها در ایران به نظرسنجی پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران در سال ۱۳۵۳ برمی‌گردد. در سال ۱۳۷۵ نیز پیمایشی با عنوان «بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی ایرانیان» توسط دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی به انجام رسید. در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۲ دفتر طرح‌های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان را در مراکز استان‌های کشور اجرا کرد که داده‌های تجربی اولیه‌ای در مقیاس ملی، از نگرش‌ها و ارزش‌های ایرانیان فراهم آورد (یافته‌های پیمایش ملی، ۱۳۹۵). موج سوم این پیمایش ملی در سال ۱۳۹۴ و موج چهارم (آخرین موج) آن در سال ۱۴۰۲ به انجام رسید. هر یک از پژوهش‌های مذکور به فراخور مسئله تحقیق خود داده‌هایی از وضعیت اجتماعی و فرهنگی کشور را احصاء کرده‌اند که مورد تحلیل پژوهشگران قرار گرفته است. بااین‌حال، پیمایش‌های ملی و جهانی دیگری نیز در زمینه بررسی وضعیت اجتماعی و فرهنگی اجرا شده است که داده‌های آن‌ها می‌تواند محل تحلیل‌های ثانویه ارزشمندی برای پژوهشگران باشد. یکی از این پیمایش‌ها، پیمایش جهانی ارزش‌ها و نگرش‌ها ۲۰۲۰ است که داده‌هایی را در رابطه با ارزش‌ها و نگرش‌ها در کشورهای مختلف از جمله ایران جمع‌آوری کرده است و این داده‌ها پتانسیل تحلیل‌های ثانویه ارزشمندی را در خود دارند.

نهاد خانواده به‌عنوان بنیادی‌ترین و اساسی‌ترین نهاد اجتماعی، تحت تأثیر تغییرات اجتماعی و فرهنگی ناشی از مدرنیزاسیون، جهانی‌شدن و سایر متغیرهای مرتبط با تحولات ارزشی قرار دارد. این تغییرات، ابعادی از خانواده همچون نقش‌های جنسیتی، نگرش به ازدواج، الگوهای فرزندآوری، همبستگی خانوادگی، روابط بین‌نسلی و نیز جایگاه سنت و نوسازی در ساختار خانواده را دستخوش تحول کرده است. تحلیل این ابعاد می‌تواند به درک بهتر فرایندهای اجتماعی و فرهنگی و مدیریت مناسب تغییرات کمک کند (جفری و همکاران، ۲۰۱۹: ۱۰۵؛ کیم و همکاران، ۲۰۲۲: ۵۵).

در این پژوهش، داده‌های پیمایش جهانی ارزش‌ها و نگرش‌ها (۲۰۲۰) که شامل اطلاعاتی درباره تحولات ارزشی و نگرشی در کشورهای مختلف از جمله ایران است، مبنای بررسی قرار می‌گیرد. این داده‌ها از نوع داده‌های ثانویه هستند که ضمن فراهم کردن امکان تحلیل گسترده و مقایسه بین‌المللی، محدودیت‌هایی را نیز به همراه دارند. از جمله، محقق صرفاً می‌تواند متغیرها و شاخص‌هایی را که در پیمایش اصلی تعریف شده‌اند، بررسی کند. این محدودیت، بررسی عمیق‌تر برخی ابعاد خاص نهاد خانواده را دشوار می‌سازد و تحلیل‌ها را به چارچوب داده‌های موجود محدود می‌کند.

با این حال، تحلیل این داده‌ها امکان مطالعه و ارزیابی تغییرات در ابعاد اصلی نهاد خانواده ایرانی از منظر ارزش‌ها و نگرش‌های اجتماعی را فراهم می‌کند. این پژوهش تلاش می‌کند با تکیه بر داده‌های پیمایش جهانی ارزش‌ها و نگرش‌ها (۲۰۲۰)، تصویری جامع از تحولات ارزشی و نگرشی در نهاد خانواده ایرانی ارائه داده و از این رهگذر، زمینه‌ای برای سیاست‌گذاری‌های متناسب و مؤثر در این حوزه فراهم کند. بر این اساس، محقق در صدد پاسخ به این سؤال اساسی است که نگرش‌های خانواده ایرانی نسبت به برخی ابعاد و مسائل خانواده چگونه است و چگونه آن را ارزش گذاری می‌کنند و عوامل مؤثر بر تمایزات ارزشی و نگرشی در نهاد خانواده ایرانی کدامند؟

پیشینه تحقیق

در رابطه با موضوع این پژوهش تحقیقات مختلفی در ابعاد و به روش‌های مختلف هدایت شده که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد. کیم و همکاران (۲۰۲۲) در مقاله‌ای تحت عنوان «ارزش‌های خانوادگی در جامعه کره جنوبی: ارزش‌های زناشویی و جنسی در زمینه‌های جنسیت، سن و پروتستانیسم» بیان می‌دارد که نتایج مربوط به ارزش‌های زناشویی، تعامل معنی‌داری را بین جنس، گروه سنی و زمینه‌های پروتستان نشان نداد، در حالی که تفاوت‌های سنی به‌طور مداوم در همه حوزه‌های ارزش‌های زناشویی معنی‌دار بود. در نتایج مربوط به ارزش‌های جنسی، بین جنسیت، سن و زمینه‌های پروتستانیسم در همه حوزه‌های ارزش‌های جنسی، تعامل معناداری وجود داشت. ریس^۱ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی تحت عنوان «مفهوم آموزش: ارزش‌های خانوادگی و تحصیل در

1. Reese

آمریکا» تبیین می‌کند که باورهایی که در روال زندگی روزانه تجسم می‌یابند با برخی از عوامل فرهنگی پشتیبانی می‌شوند که بر رشد و تربیت کودکان مؤثر است. نتایج یافته‌های سولو و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان «موجبات تعصب در برنامه‌ریزی و تنظیم خانواده: مروری بر معنا و علل ظهور آن حاکی از آن است که تعصبات اغلب از هنجارهای اجتماعی گسترده‌تر، به‌ویژه قضاوت در مورد فعالیت جنسی در میان جوانان و نگرانی در مورد تأثیر روش‌های هورمونی بر باروری آینده ناشی می‌شود. نتایج بررسی‌های کراتو^۲ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «نابرابری جنسیتی در وظایف خانگی و تعارض در کار و خانواده نشان می‌دهد که نقش‌های جنسیتی سنتی هنوز بر نحوه مدیریت زن و مرد بر کار و تعامل خانوادگی تأثیر می‌گذارد. عزیزی مهر (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «ارزش‌های حاکم بر خانواده ایرانی و تغییرات آن؛ ۱۳۷۹-۱۳۹۸ (فراتحلیل یافته‌های پیمایش ملی)» بدین‌صورت نتیجه‌گیری می‌کند که برخلاف ادعاهای مبنی بر فردگرایی خودخواهانه در خانواده‌های ایرانی، یافته‌های پیمایشی چنین چیزی را تأیید نکرده و نشان می‌دهد که خانواده جایگاه مهمی را در اذهان اعضا دارد. نیازی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای تحت عنوان «تدوین سناریوهای آینده ارزش‌های خانواده در ایران با استفاده از سناریو ویزارد نشان می‌دهد که نامطلوب‌ترین سناریو، سناریویی است که کاهش قدرت خانواده تا حد فروپاشی آن را به همراه دارد و این مسئله زمانی رخ می‌دهد که جامعه با انواع محدودیت‌ها روبرو باشد. کاظمی‌پور (۱۴۰۰) در پژوهش «تغییرات فرهنگی و تحول خانواده معاصر با تأکید بر ازدواج و فرزندآوری» نشان می‌دهد که ارزش و نگرش در مورد ازدواج بین سه نسل دارای تفاوت بوده است که با میزان فردگرایی همبستگی معنی‌دار دارد و می‌توان تأثیر عوامل فرهنگی جهت تجدیدنظر در سیاست‌های فرزندآوری را مدنظر قرارداد.

همان‌گونه که از مرور تحقیقات بالا مشخص است خانواده به‌عنوان نهاد مرکزی در جوامع مختلف همچنان از اهمیت بالایی برخوردار است. بااین‌حال، رویکردهای متعارف و سنتی نسبت به نقش‌های جنسیتی و زناشویی تحت تأثیر تحولات فرهنگی و اجتماعی قرار دارند. همچنین، تصورات

1. Solo et al

2. Cerrato

فردگرایانه که به نظر می‌رسد در حال تقویت هستند، با واقعیت‌های اجتماعی خاصی در تقابل هستند که نشان‌دهنده همبستگی عمیق خانواده با هویت فردی است. علاوه بر این، تغییرات در نگرش‌های نسل‌های مختلف نسبت به ازدواج و فرزندآوری تأکید بر لزوم بازنگری در سیاست‌ها و شیوه‌های تربیتی و اجتماعی دارد. درنهایت، مشاهده‌ای از روندهای منفی در کاهش نهاد خانواده در صورت وقوع بحران‌های اجتماعی، ضرورت توجه به حمایت از این نهاد را پررنگ می‌کند.

چارچوب نظری

اینگلهارت و آبرامسون^۱ در مقاله امنیت اقتصادی و تغییر ارزش در طی زمان (۱۹۹۴) هشت کشور اروپای غربی را بین مهر و موم‌های ۱۹۷۰ تا ۱۹۹۲ برای آزمون کردن نظریه‌اش که یک‌روند کلی به سمت ارزش‌های فرامادی‌گرایانه در گروه‌های سنی جوانان نسبت به نسل پیرتر وجود دارد را تحلیل کرد. با توجه به داده‌های موجود، به جز بلژیک، سایر کشورها چنین روندی را از خود نشان دادند. اینگلهارت بیان می‌دارد که این روند به خاطر تغییرات نسلی رخ داده است؛ به‌طوری‌که گروه‌های جوانان به‌طور سازگاری نسبت به نسل‌های پیرتر، رویکردهای فرامادی‌گرایانه داشته‌اند. همچنین وی بیان می‌دارد که اثرات زمانی با شرایط اقتصادی رابطه دارد؛ به‌طوری‌که تورم به‌طور معناداری باعث کاهش ارزش‌های فرامادی‌گرایانه می‌شود. همچنین بیکاری باعث توجه بیشتر به ارزش‌های مادی‌گرایانه می‌شود که با این مدعا که بیکاری با فرامادی‌گرایانه رابطه مثبت دارد، در تناقض است. تحلیل‌های داده‌های پیمایش ارزش‌های جهانی سال ۱۹۹۰-۱۹۹۱ از چهل کشور نیز نظریه اینگلهارت را تأیید می‌کند. این داده‌ها نیز نشان داد که فرامادی‌گرایانه با شکوفایی اقتصادی و امنیت مرتبط است. کشورهای که با رشدهای سریع اقتصادی تغییرات ارزشی بین نسلی بزرگ‌تری را نیز از خود نشان دادند. علاوه بر آن، مطالعات تطبیقی نشان می‌دهد که بین موج ۱۹۸۳-۱۹۸۱ و موج ۱۹۹۱-۱۹۹۰، از بیست کشور مشترک، ۱۸ جامعه طی یک دهه به سمت فرامادی‌گرایانه تغییر رویکرد داده‌اند (اینگلهارت و آبرامسون، ۱۹۹۴).

1. Inglehart & Amberson

به نظر اینگلهارت دگرگونی ارزش‌ها در میان نسل‌ها به تدریج به سیاست و هنجارهای فرهنگی جوامع پیشرفته صنعتی انتقال می‌یابد. تحول از اولویت‌های ارزشی مادی به فرا مادی، مسائل سیاسی جدیدی را به مرکز صحنه آورده و نیروی محرکه اصلی بسیاری از جنبش‌ها گردیده است. احزاب موجود را دچار انشعاب کرده، موجب پیدایش احزاب جدید شده و معیارهایی را که مردم با آن درک ذهنی خود را از سعادت ارزشیابی می‌کنند دگرگون کرده است. از این گذشته به نظر می‌رسد خیزش فرامادی‌گرایی، به‌تنهایی یک جنبه از فراگرد دگرگونی فرهنگی‌ای باشد که به گرایش‌های مذهبی، نقش‌های جنسیتی، هنجارهای جنسی و هنجارهای فرهنگی جوامع غرب شکل نوینی بخشیده است (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۷۳). مبنای اندیشه اینگلهارت و ولزل، هرم «سلسله‌مراتب نیازها» آبراهام مازلو (۱۹۸۷)، روانشناس انسان‌گرایی آمریکایی است. در این هرم، مازلو معتقد است که نیازهای انسان، شامل پنج گروه اصلی «جسمانی، ایمنی، اجتماعی، نفسانی و خودشکوفایی» هستند. به باور وی، هریک از این نیازها، نردبانی را می‌سازد که هرگاه، نیاز رده پایین برطرف شود، رده‌های بالایی نیازها، فعال‌تر می‌شوند. «بودن» برای انسان، هدفی اساسی است و هرگاه با مخاطره‌ای، مواجه شود، مسیر زندگی فرد در جهت مبارزه با آن شکل می‌یابد. این دلیل کاهش انتخاب‌های انسانی برای بسیاری از مردم بوده است و به نظر اینگلهارت و ولزل، آنچه از این محدودیت‌ها و مخاطرات می‌کاهد، توسعه اجتماعی-اقتصادی است. توسعه اجتماعی-اقتصادی، به‌طور مستقیم بر درک مردم از امنیت وجودی خود اثر می‌گذارد؛ زیرا تهدیدهای اقتصادی با نیازهای بسیار بنیادین انسان‌ها، مرتبط بوده، با شتابی بیشتر درک می‌شوند (اطهری و حسینی داورانی، ۱۳۹۴: ۱۳۷). گسترش توسعه اقتصادی، تغییر فرهنگی به وجود آمده از بودن به‌سوی ابراز بودن و تأثیر گذاشتن، در حرکت است؛ در این جوامع، انسان با عبور از مرحله بقاء به پاسداشت ارزش‌های ابراز وجود می‌پردازد که این عاملی در جهت رهایی از هر قدرت و جزم‌اندیشی می‌شود. احساس امنیت وجودی مردم در پرتو ایمنی اقتصادی، خودمختاری عقلانی و استقلال اجتماعی، به گسترش آزادی انتخاب برای انسان و عدم پذیرش جزمیات از سوی او منجر می‌شود که اینگلهارت

و ولزل^۱ این حرکت از سطوح پایین نیازها به سطوح بالاتر را در هرم مازلو، دگرگونی از اولویت‌های مادی گرایانه به اولویت‌های فرامادی گرایانه تعبیر می‌کنند و معتقدند که دگرگونی از اولویت‌های امنیت اقتصادی و فیزیکی به‌سوی اولویت برای ابراز وجود و کیفیت زندگی از سوی دیگر، انسان در زیر این چتر آزادی، استقلال و رضایت بیشینه، معنا و معنویت ویژه خود را دنبال می‌کند. تمامی این مطالعات حول محور و بستر خانواده صورت می‌گیرد. تغییرات ارزش‌ها و نگرش‌ها در خانواده از دو دیدگاه کلی ناشی می‌شود که یکی از آن‌ها بر تأثیر عوامل ساختاری در تغییرات و دیگری تبعیت تغییرات خانواده از تغییرات ارزشی جامعه بنا نهاده است (عزیزی مهر، ۱۴۰۲: ۱۶۶). دیدگاه اول، تغییرات اول را ناشی از صنعتی شدن، شهریت، گسترش حمل و نقل و دیدگاه دوم دگرگونی در دیدگاه‌ها را ناشی از آزادی فردی، قدرت و خود شکوفایی قلمداد می‌کند (ویلیام گود، ۱۹۶۳).

روش تحقیق و داده‌ها

در این تحقیق از داده‌های پیمایش جهانی ارزش‌ها و نگرش‌ها (بخش ایران) بهره گرفته شده است. درواقع، پژوهش حاضر تحلیلی ثانویه بر روی داده‌های طرح مذکور بوده و درصدد است که از طریق بررسی تأثیر متغیرهایی مانند جنس، سن، سطح درآمد و تحصیلات، و منطقه محل سکونت بر برخی از مقولات مانند توجیه طلاق، روابط جنسی، خشونت خانگی، ارجحیت جنس مرد در تحصیل، مدیریت اقتصادی و...، فرزندآوری، و نگهداری و مراقبت از سالمندان، میزان زایش ارزش‌ها و نگرش‌ها و تغییرات حاصل در آن را مورد بررسی قرار دهد. دراین‌راستا، در این مطالعه، از بین داده‌های پیمایش ۲۰۲۰، برخی ابعاد خانواده ایرانی انتخاب شده‌اند که به‌نظر می‌رسد بیشتر در معرض تغییرات ارزشی و نگرشی بوده‌اند؛ سپس تأثیر برخی متغیرهای زمینه‌ای مانند سن، جنس و... بر آنها مورد بررسی قرار گرفته است.

جامعه آماری این تحقیق، مجموع افراد بالای ۱۸ سال خانوارهای معمولی ساکن در کل کشور است. روش نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع نمونه‌گیری دورمرحله‌ای است؛ به‌طوری‌که ابتدا کشور به ۹ بخش شمال، جنوب، غرب، شمال غربی، شمال شرقی، جنوب شرقی، جنوب غربی، تهران و

1. Velzel

مرکز تقسیم‌بندی شده و سپس از درون استان‌های هر یک از این بخش‌ها نمونه‌ها به صورت تصادفی متناسب با حجم جمعیت انتخاب شده‌اند. حجم نمونه نیز ۱۵۰۰ نفر در نظر گرفته شده که با ۱۸۵۹ نفر مصاحبه شده و از این تعداد، ۱۴۹۹ نفر مصاحبه را به‌طور کامل انجام داده‌اند. این پیمایش بین ۲۴ مارس ۲۰۲۰ (۴ فروردین ۱۳۹۹) تا ۱۷ آوریل ۲۰۲۰ (۲۹ فروردین ۱۳۹۹) انجام شده است. از نظر جنس مصاحبه‌شوندگان، تعداد ۷۶۶ نفر (۵۱/۰ درصد) مرد و ۷۳۳ نفر (۴۹/۰ درصد) زن بوده‌اند. علاوه بر آن، ۹۹/۷۳ درصد پاسخ‌دهندگان متولد ایران هستند و تنها چهار نفر (۰/۲۷ درصد) متولد ایران نبوده و مهاجر محسوب می‌شوند؛ اما ۶ نفر از پاسخ‌دهندگان از مادر مهاجر و ۹ نفر از پدر مهاجر متولد شده‌اند. به‌طور کلی، می‌توان گفت تقریباً تمام مصاحبه‌شوندگان (۹۹/۲ درصد) ملیت ایرانی داشته‌اند. میانگین بُعد خانوار در این نمونه ۳/۸ نفر با انحراف استاندارد ۱/۱۶ است. علاوه بر آن، مصاحبه به زبان فارسی انجام شده است، اما تنها ۶۰/۷۷ درصد پاسخ‌دهندگان در خانه فارسی صحبت می‌کنند و سایر افراد زبان‌هایی مانند عربی، آذری، کردی، گیلکی، لری و سایر زبان‌ها را در خانه صحبت می‌کند. با توجه به نسبت جمعیتی اقوام مختلف در کشور، نمونه نمایان‌گر اقوام مختلف ایران است. پس از دسته‌بندی داده‌ها از طرق ذکرشده با استفاده از آزمون‌های پیرسون و وی کرامر، به بررسی همبستگی و معناداری متغیرهای کشف‌شده، که در جدول ۱ به آن‌ها اشاره شده است، جهت بررسی تمایزات ارزشی نگرشی افراد، پرداخته شده است.

یافته‌های توصیفی

در این بخش، ابتدا توصیفی از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه ارائه شده است؛ سپس نظر افراد مورد مطالعه در مورد برخی ارزش‌ها و ابعاد خانواده ایرانی توصیف گردیده و در آخر، رابطه بین ابعاد مورد بررسی و زمینه‌ای نظیر جنس، سن، وضع سواد و میزان تحصیلات، و درآمد مورد آزمون قرار گرفته است.

جدول ۱ اطلاعات جمعیتی و اجتماعی پاسخگویان را نشان می‌دهد. از نظر جنس، ۴۹ درصد افراد را زنان و ۵۱ درصد را مردان تشکیل داده است. از نظر سن، پاسخگویان تقریباً با یک نسبت متعادل در گروه‌های سنی توزیع شده‌اند. از نظر وضع سکونت، بیش از دوسوم پاسخگویان (۷۴ درصد) در مناطق شهری سکونت دارند. از نظر وضع سواد، پاسخگوی بی‌سواد در نمونه وجود نداشته و از نظر میزان تحصیلات، تقریباً یک‌سوم افراد (۲۶/۳ درصد) دارای تحصیلات دانشگاهی هستند. همچنین از نظر وضع زناشویی، ۶۴/۶ درصد دارای همسر، ۲۹/۶ درصد هنوز ازدواج نکرده، ۳ درصد بدون همسر به علت فوت همسر و ۲/۸ درصد نیز بدون همسر به علت طلاق می‌باشند.

جدول ۱: توزیع فراوانی و درصدی نمونه تحقیق برحسب متغیرهای زمینه‌ای و جمعیتی

Table 1: Frequency and Percentage Distribution of the Research Sample by Contextual and Demographic Variables

متغیر	سطوح	فراوانی	درصد
جنس	زن	۷۳۳	۴۹/۰
	مرد	۷۶۶	۵۱/۰
گروه های سنی	۱۸-۳۰	۴۴۹	۳۰/۰
	۳۱-۴۰	۴۱۱	۲۷/۴
	۴۱-۵۰	۳۲۴	۲۱/۶
	۵۱-۶۰	۱۷۵	۱۱/۷
	۶۰ ساله و بالاتر	۱۳۸	۹/۲
وضع سکونت	شهری	۱۱۱۰	۷۴/۰
	روستایی	۳۹۰	۲۶/۰
وضع سواد و میزان تحصیلات	بی سواد	۰۰/۰	۰۰/۰
	پیش دبستانی و ابتدایی	۲۱۶	۱۴/۵
	متوسطه	۲۲۵	۱۵/۱
	پیش دانشگاهی فوق دیپلم	۶۵۹	۴۴/۱
	تحصیلات دانشگاهی	۳۹۴	۲۶/۳
وضع زناشویی	هنوز ازدواج نکرده	۴۴۳	۲۹/۶
	دارای همسر	۹۶۷	۶۴/۶
	بدون همسر-فوت	۴۵	۳
	بدون همسر-طلاق	۴۲	۲/۸
	بی پاسخ	۲	۰/۱

نتایج مندرج در جدول ۲ حاکی از این است که ۷۱/۹ درصد پاسخ‌دهندگان به شدت مخالف روابط جنسی قبل از ازدواج هستند که این نگاه، نشان‌دهنده هنجارهای اجتماعی و فرهنگی است که در جامعه وجود داشته و آداب و رسوم سنتی را تقویت می‌کند. دیدگاه‌های مخالف، به‌ویژه در جوامع سنتی، به نفوذ خانواده و مذهب بازمی‌گردد که به‌وضوح در این داده‌ها مشاهده می‌شود. در ادامه، قابل توجه بودن سقط‌جنین نیز مورد بررسی قرار گرفته است. با وجود اینکه ۵۸/۷ درصد افراد مورد مطالعه نسبت به آن مخالفند، ۴۱/۳ درصد در این مورد نظر بینابین یا موافق دارند. این نتایج نشان‌دهنده تغییراتی در نگرش‌ها نسبت به این موضوع است. با این حال، نتایج حکایت از تغییرات فرهنگی در این حوزه دارند. قابل توجه بودن طلاق که ۵۴/۱ درصد پاسخ‌دهندگان نگاه بینابین یا مخالف دارند، موضوعی دیگر است که به تنش‌های بین تعهدات خانوادگی و تغییرات اجتماعی اشاره دارد. قابل توجه است که ۴/۵ درصد از افراد به طلاق به‌عنوان یک گزینه مناسب نگاه می‌کنند که می‌تواند نشانه‌ای از تغییرات عمیق‌تری در نگرش‌های اجتماعی باشد. این درصد، نشانگر پذیرش و شناخت مسائل مرتبط با عدم موفقیت در ازدواج و تمایل به ایجاد تغییر در سبک زندگی است.

موضوع دیگری که به آن پرداخته شده، قابل توجه بودن ضرب‌وشتم زنان توسط شوهران است. این موضوع با ۷۹/۳ درصد مخالفت، به وضوح نشان‌دهنده توجه به حقوق انسانی و اخلاقی زنان است. این آمار تصریح می‌کند که جامعه به سمت پذیرفتن خشونت علیه زنان در حال حرکت است و نهادهای اجتماعی و فرهنگی از این تغییر حمایت می‌کنند. علاوه بر این، نسبت به متغیر ضرب‌وشتم کودکان توسط والدین نیز، با ۷۱/۱ درصد مخالفت، نشان‌دهنده تحولاتی در نگرش به تربیت کودکان و تأکید بر عدم استفاده از خشونت به‌عنوان روشی برای تربیت آنان است. این تغییرات نمایانگر درک عمیق‌تر از تأثیرات منفی خشونت بر رشد و سلامت روانی کودکان است. آمارها همچنین به موضوع وظیفه خانواده‌ها نسبت به جامعه برای داشتن فرزند می‌پردازند، که در آن ۶۷/۳ درصد به شدت موافق این ایده هستند. این مشاهده نشان‌دهنده اهمیت نهاد خانواده و ضرورت ایجاد نسل بعدی در ساختارهای سیاسی و اجتماعی است. همچنین این انگاره ممکن است به ارزیابی اجتماعی و فرهنگی حاکم بر نگرش افراد نسبت به نقش‌های خانوادگی و اجتماعی اشاره کند.

سرانجام، بررسی نگرش افراد در مورد درآمد بیشتر زن نسبت به شوهر نشان می‌دهد که ۵۰/۳ درصد از افراد با آن موافق هستند. این نتیجه نشان‌دهنده پذیرش تدریجی نقش‌های جدید زنان در جامعه و بازار کار است؛ علی‌رغم اینکه هنوز مخالفت‌هایی در این خصوص وجود دارد. این داده‌ها به وضوح نشان می‌دهند که در جامعه تغییرات و تحولات گسترده‌ای در نگرش‌ها و باورها در حال وقوع است.

جدول ۲: توزیع فراوانی و درصدی نگرش افراد به ابعاد مورد بررسی

Table 2: Frequency and Percentage Distribution of Individuals' Attitudes Towards the Examined Dimensions

نگرش به ابعاد مورد بررسی	سطوح	فراوانی	درصد
قابل توجه بودن روابط جنسی قبل از ازدواج و ضرب و شتم	موافق	۴۲	۲/۸
	بینابین	۳۷۸	۲۵/۳
	مخالف	۱۰۷۶	۷۱/۹
قابل توجه بودن سقط جنین	موافق	۶۲	۴/۱
	بینابین	۵۵۵	۳۷/۲
	مخالف	۸۷۷	۵۸/۷
قابل توجه بودن طلاق	موافق	۶۷	۴/۵
	بینابین	۸۰۷	۵۴/۱
	مخالف	۶۱۸	۴۱/۴
مورد ضرب و شتم قرار دادن زن توسط شوهر	موافق	۶	۰/۴
	بینابین	۳۰۴	۲۰/۳
	مخالف	۱۱۸۹	۷۹/۳
مورد ضرب و شتم قرار دادن کودک توسط والدین	موافق	۵۲	۳/۵
	بینابین	۳۸۱	۲۵/۴
	مخالف	۱۰۶۵	۷۱/۱
تعهد داشتن خانواده‌ها نسبت به جامعه برای فرزندآوری	موافق	۱۰۰۷	۶۷/۳
	بینابین	۱۶۰	۱۰/۷
	مخالف	۳۳۰	۲۲/۱
بالا تر بودن درآمد زن نسبت به شوهر	موافق	۷۵۱	۵۰/۳
	بینابین	۲۷۰	۱۸/۱
	مخالف	۴۷۳	۳۱/۶
وظیفه فرزندان برای نگهداری از والدین بیمار	موافق	۸۱۲	۵۴/۲
	بینابین	۳۷۲	۲۴/۸
	مخالف	۳۱۳	۱۹/۹

جدول ۳ نتایج آزمون تی در مورد رابطه بین جنسیت و ابعاد مورد بررسی را ارائه می‌دهد که نشان‌دهنده تفاوت‌های معنادار بین مردان و زنان در زمینه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی است. این تحلیل به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از تأثیرات جنسیت بر نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی داشته باشیم. نتایج این جدول حاکی از این است که در بُعد توجیه روابط جنسی قبل از ازدواج، میانگین مردان (۲/۴۲) نسبت به زنان (۲/۰۷) بالاتر است و مقدار تی (۲/۹۸۳) نشان‌دهنده تفاوت معنادار بین دو گروه با سطح معناداری ۰/۰۰۱ است. این امر می‌تواند نشان‌دهنده نگرش‌های متفاوت نسبت به روابط جنسی قبل از ازدواج باشد که ممکن است تحت تأثیر هنجارهای اجتماعی و فرهنگی قرار گیرد. در بُعد قابل توجیه بودن سقط جنین، در این بُعد، میانگین مردان (۲/۵۸) کمتر از زنان (۲/۸۹) است، اما مقدار تی (۲/۲۷۱-) منفی بوده و سطح معناداری ۰/۰۰۲ را نشان می‌دهد. این یافته می‌تواند نشان‌دهنده دیدگاه‌های متفاوتی باشد که مردان و زنان نسبت به سقط جنین دارند، باین‌حال، زنان تمایل بیشتری به توجیه سقط جنین دارند. در بُعد قابل توجیه بودن طلاق، میانگین مردان (۳/۳۴) کمتر از زنان (۳/۹۸) است و مقدار تی (۴/۶۷۱-) با سطح معناداری ۰/۰۰۱ بیانگر تفاوت معنادار است. این نتایج ممکن است نشان‌دهنده این باشد که زنان بیشتر از مردان طلاق را در شرایط خاصی قابل توجیه می‌دانند. در بُعد مورد ضرب و شتم قرار دادن زن توسط شوهر، میانگین مردان (۱/۷۲) بیشتر از زنان (۱/۲۶) بوده و مقدار تی (۷/۳۴۳) با سطح معناداری ۰/۰۰۱ نشان‌دهنده نگرش‌های متفاوت نسبت به خشونت خانگی است. این یافته می‌تواند به نابرابری‌های جنسیتی در جامعه اشاره کند که ممکن است منجر به نادیده گرفتن خشونت علیه زنان شود. در بُعد مورد ضرب و شتم قرار دادن کودک توسط والدین، میانگین مردان (۲/۵۰) بالاتر از زنان (۱/۹۰) است و مقدار تی (۴/۹۱۰) با سطح معناداری ۰/۰۰۱ نشان‌دهنده تفاوت معنادار است. این امر ممکن است نشان‌دهنده نگرش‌های مختلف نسبت به خشونت علیه کودکان باشد.

در بُعد تعهد خانواده‌ها نسبت به جامعه برای داشتن فرزند، میانگین مردان (۲/۲۲) کمتر از زنان (۲/۵۶) است و مقدار تی (۵/۷۶۸-) با سطح معناداری ۰/۰۰۱ بیانگر تفاوت معنادار است که می‌تواند نشان‌دهنده دیدگاه‌های متفاوت درباره مسئولیت‌های خانوادگی باشد. در بُعد بالاتر بودن درآمد زن

نسبت به شوهر، میانگین مردان (۲/۶۳) کمتر از زنان (۲/۷۸) بوده و مقدار تی (۲/۴۸۶-) با سطح معناداری ۰/۰۰۱ بیانگر تفاوت معنادار است که ممکن است نشان‌دهنده تغییر در نقش‌های اقتصادی در خانواده‌ها باشد. در بُعد وظیفه فرزندان برای نگهداری از والدین بیمار، میانگین مردان (۲/۴۵) کمتر از زنان (۲/۶۰) بوده و مقدار تی (۲/۵۹۲-) با سطح معناداری ۰/۰۰۱ نشان‌دهنده تفاوت معنادار در نگرش‌ها نسبت به مسئولیت‌های خانوادگی فرزندان نسبت به والدین بیمار است. این نتایج نشان‌دهنده وجود تفاوت‌های معنادار بین نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی مردان و زنان در ابعاد مختلف هستند که تحت تأثیر عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قرار دارند.

جدول ۳: نتایج آزمون تی در مورد رابطه بین جنسیت و ابعاد مورد بررسی

Table 3: T-Test Results Regarding the Relationship between Gender and the Dimensions

بُعد	جنس	مقدار میانگین	کمیت تی	سطح معناداری
توجیه روابط جنسی قبل از ازدواج	مرد	۲/۴۲	۲/۹۸۳	۰/۰۰۱
	زن	۲/۰۷		
قابل توجیه بودن سقط جنین	مرد	۲/۵۸	-۲/۲۷۱	۰/۰۰۲
	زن	۲/۸۹		
قابل توجیه بودن طلاق	مرد	۳/۳۴	-۴/۶۷۱	۰/۰۰۱
	زن	۳/۹۸		
مورد ضرب و شتم قرار دادن زن توسط شوهر	مرد	۱/۷۲	۷/۳۴۳	۰/۰۰۱
	زن	۱/۲۶		
مورد ضرب و شتم قرار دادن کودک توسط والدین	مرد	۲/۵۰	۴/۹۱۰	۰/۰۰۱
	زن	۱/۹۰		
تعهد داشتن خانواده‌ها نسبت به جامعه برای داشتن فرزند	مرد	۲/۲۲	-۵/۷۶۸	۰/۰۰۱
	زن	۲/۵۶		
بالاتر بودن درآمد زن نسبت به شوهر	مرد	۲/۶۳	-۲/۴۸۶	۰/۰۰۱
	زن	۲/۷۸		
وظیفه فرزندان برای نگهداری از والدین بیمار	مرد	۲/۴۵	-۲/۵۹۲	۰/۰۰۱
	زن	۲/۶۰		

جدول ۴، حاوی نتایج تحلیل همبستگی پیرسون در ارتباط با سن و متغیرهای مورد بررسی است. نخستین مورد، توجیه روابط جنسی قبل از ازدواج است که با کمیت پیرسون ۰/۱۱۲ - معنادار شده است. این عدد منفی نشان‌دهنده رابطه معکوس بین سن و نگرش‌های جامعه به این پدیده و

میزان پذیرش آن است. سطح معناداری ۰/۰۱ تأکید می‌کند که این نتیجه به‌طور قابل‌توجهی معنادار است. این امر گویای این واقعیت است که هرچه افراد سن بیشتری داشته باشند، با این موضوع مخالف بیشتری دارند و درک آن به‌عنوان یک هنجار رفتاری همچنان برای آنها کمتر می‌شود. دومین متغیر، قابل‌توجیه بودن سقط‌جنین است که کمیت آن ۰/۱۰۶- است. مشابه با مورد قبل، این نتیجه نیز نشان‌دهنده یک رابطه معکوس و قوی میان عدم پذیرش سقط‌جنین و سن افراد است. سطح معناداری ۰/۰۱ نیز بر اهمیت این یافته تأکید دارد و نشان می‌دهد که هرچه سن بالاتر برود سقط‌جنین در نظر افراد به‌عنوان یک عمل غیرقابل قبول قرار دارد. در همین راستا، نسبت به قابل‌توجیه بودن طلاق، با کمیت ۰/۱۱۷ مواجه‌ایم که به وضوح نشان‌دهنده نگرش‌های منفی نسبت به طلاق در بین افراد مسن جامعه است. این امر نشان‌دهنده این موضوع است که اگرچه در برخی موارد ممکن است طلاق ضروری به نظر برسد، اما در بین افراد مسن همچنان با برچسب‌های اجتماعی منفی همراه است.

یکی از موضوعات حساس دیگر، رابطه بین سن و قابل‌توجیه بودن ضرب‌وشتم زن توسط شوهر است که کمیت ۰/۲۸۹ را به خود اختصاص داده و رابطه‌ای مثبت را نشان می‌دهد و گویای این است که با افزایش سن، همچنان در مواردی از خشونت خانگی، نسبت به توجیهاتی که مردان ممکن است برای رفتارهای خود بیابند، تأثیرپذیر هستند. در مورد رابطه بین سن و ضرب‌وشتم کودک توسط والدین، کمیت ۰/۲۱۴ نشان‌دهنده یک نگاه مشابه است. با اینکه برآوردها نسبت به این موضوع در جامعه تغییری نشان می‌دهد، هنوز هم با افزایش سن بخشی از جامعه این رفتار را قابل‌توجیه می‌داند. سطح معناداری ۰/۰۱ اهمیت این یافته را نیز نمایان می‌کند و ضرورت توجه به شیوه‌های تربیتی مثبت را تأکید می‌کند.

متغیر مورد بررسی دیگر در رابطه سن و متغیر وظیفه خانواده‌ها نسبت به جامعه برای داشتن فرزند است که با مقدار ۰/۱۴۶- به ثبت رسیده است و نشان‌دهنده یک رابطه معکوس در این زمینه است. این میزان منفی، نشان می‌دهد که برعکس، با افزایش سن، نگرش‌ها نسبت به وظیفه خانواده

در فرزندآوری برای جامعه، در کلیت خود به سمت منفی می‌رود. اکنون، با توجه به سطح معناداری ۰/۰۱، ضرورت ترویج ارزش خانواده و فرزندآوری بر همگان روشن است.

همچنین، در مورد مسئله‌دار بودن درآمد بیشتر زن نسبت به شوهر، کمیت ۰/۰۵۸- با سطح معناداری ۰/۰۵ حاکی از آن است که این موضوع نیز با افزایش سن یک رابطه معکوس دارد. اگرچه این رابطه به اندازه دیگرمتغیرها قوی نیست، اما نشان می‌دهد که برخی هنوز نسبت به این موضوع نگرش‌های منفی دارند. سرانجام، رابطه بین دو متغیر سن و وظیفه فرزندان است که از والدین بیمارشان نگهداری کنند، با کمیت ۰/۱۶۴- مورد بررسی قرار گرفته که نتایج معنادار و معکوسی را به همراه دارد. این داده‌ها نشان می‌دهند که درک اجتماعی از نقش فرزندان در مراقبت از والدین بیمار به‌طور واضح به نگره‌داشتن ارزش‌های خانوادگی و حساسیت‌های اجتماعی در شرایط معیشتی سال‌های اخیر بستگی دارد.

جدول ۴: نتایج آزمون پیرسون در مورد رابطه بین سن و ابعاد مورد بررسی

Table 4: Pearson's Test Results Regarding the Relationship Between Age and the Examined Dimensions

بُعد	کمیت پیرسون	سطح معناداری
توجیه روابط جنسی قبل از ازدواج	-۰/۱۱۲	۰/۰۰۱
قابل توجیه بودن سقط جنین	-۰/۱۰۶	۰/۰۰۱
قابل توجیه بودن طلاق	-۰/۱۱۷	۰/۰۰۱
مورد ضرب و شتم قرار دادن زن توسط شوهر	۰/۲۸۹	۰/۰۰۱
قابل توجیه بودن کتک زدن کودک توسط والدینش	۰/۲۱۴	۰/۰۰۱
تعهد داشتن خانواده‌ها نسبت به جامعه برای داشتن فرزند	-۰/۱۴۶	۰/۰۰۱
مسئله دار بودن درآمد بیشتر زن نسبت به شوهرش	-۰/۰۵۸	۰/۰۰۱
بالا تر بودن درآمد زن نسبت به شوهر	-۰/۱۶۴	۰/۰۰۱

جدول ۵، نتایج آزمون تی در مورد رابطه بین تحصیلات و ابعاد مختلف اجتماعی مورد بررسی را نشان می‌دهد و بیانگر تأثیر قابل توجه تحصیلات بر نگرش‌ها و توجیهات اجتماعی افراد است. نتایج نشان می‌دهد که افراد با تحصیلات دانشگاهی به‌طور کلی نگرش‌های متفاوت‌تری نسبت به

موضوعات اجتماعی دارند. برای مثال، در مورد توجیه روابط جنسی قبل از ازدواج، میانگین نمره برای افراد غیر دانشگاهی ۲/۱۸ و برای افراد دانشگاهی ۲/۴۴ است. این نشان می‌دهد که افراد دانشگاهی به‌طور نسبی نگرش مثبت‌تری نسبت به این موضوع دارند. همچنین، در مورد قابل توجیه بودن سقط‌جنین، میانگین نمره برای افراد غیر دانشگاهی ۲/۵۵ و برای دانشگاهیان ۳/۲۳ است که نشان‌دهنده تفاوت معنادار در نگرش‌ها است. این تفاوت‌ها می‌تواند ناشی از وجود ارزش‌های تجددگرایانه در ذهن افراد دارای تحصیلات دانشگاهی باشد.

در زمینه طلاق، میانگین نمره برای افراد غیر دانشگاهی ۳/۴۰ و برای افراد دارای تحصیلات دانشگاهی ۴/۳۵ است. این نشان می‌دهد که افراد با تحصیلات بالاتر، به‌طور کلی، نگرش‌های مساعدتری به پذیرش طلاق به‌عنوان یک گزینه دارند. این امر می‌تواند به تغییرات فرهنگی و اجتماعی در جوامع مدرن مرتبط باشد که در آن‌ها طلاق به‌عنوان یک واقعیت اجتماعی پذیرفته شده است. علاوه بر این، در مورد توجیه ضرب‌و شتم زن توسط شوهر، میانگین نمره برای افراد غیردانشگاهی ۱/۵۶ و برای دانشگاهیان ۱/۳۱ است. این نشان می‌دهد که افراد دانشگاهی کمتر به توجیه این نوع رفتارها تمایل دارند. همچنین، در مورد توجیه ضرب‌و شتم کودک توسط والدین، میانگین نمره برای غیر دانشگاهیان ۲/۳۲ و برای دانشگاهیان ۱/۸۹ است که نشان‌دهنده نگرش‌های متفاوت در مورد خشونت خانگی و تربیت فرزندان است.

در زمینه وظیفه نسبت به جامعه برای داشتن فرزند، میانگین نمره برای افراد غیردانشگاهی ۲/۲۸ و برای افراد دانشگاهی ۲/۶۸ است. این نشان می‌دهد که افراد دانشگاهی به‌طور نسبی بیشتر به مسئولیت‌های اجتماعی خود در قبال فرزندآوری توجه دارند. همچنین، در مورد مسئله‌دار بودن درآمد بیشتر زن نسبت به شوهر، میانگین نمره برای افراد غیردانشگاهی ۲/۶۶ و برای افراد دانشگاهی ۲/۸۵ است که نشان‌دهنده تغییر نگرش‌ها نسبت به نقش‌های جنسیتی در خانواده است. در نهایت، در مورد وظیفه فرزندان برای نگهداری از والدین بیمار، میانگین نمره برای غیردانشگاهیان ۲/۴۴ و برای دانشگاهیان ۲/۷۴ است. این نشان می‌دهد که افراد با تحصیلات بالاتر، به‌طور نسبی، بیشتر به مسئولیت‌های خانوادگی و اجتماعی خود توجه دارند. به‌طور کلی، این نتایج نشان‌دهنده تأثیر مثبت

تحصیلات بر نگرش‌ها و توجیهات اجتماعی است و می‌تواند به‌عنوان یک عامل کلیدی در تغییرات فرهنگی و اجتماعی در جامعه در نظر گرفته شود.

جدول ۵: نتایج آزمون تی در مورد رابطه بین تحصیلات و ابعاد مورد بررسی

Table 5: T- Test Results Regarding the Relationship between Education and the Examined Dimensions

بُعد	تحصیلات	مقدار میانگین کمیت تی	سطح معناداری
توجیه روابط جنسی قبل از ازدواج	غیر دانشگاه	۲/۱۸	۰/۰۰۴
	دانشگاهی	۲/۴۴	
قابل توجیه بودن سقط جنین	غیر دانشگاهی	۲/۵۵	۰/۰۰۱
	دانشگاهی	۳/۲۳	
قابل توجیه بودن طلاق	غیر دانشگاهی	۳/۴۰	۰/۰۰۱
	دانشگاهی	۴/۳۵	
مورد ضرب و شتم قرار دادن زن توسط شوهر	غیر دانشگاهی	۱/۵۶	۰/۰۰۱
	دانشگاهی	۱/۳۱	
مورد ضرب و شتم قرار دادن کودک توسط والدین	غیر دانشگاهی	۲/۳۲	۰/۰۰۱
	دانشگاهی	۱/۸۹	
تعهد داشتن خانواده‌ها نسبت به جامعه برای داشتن فرزند	غیر دانشگاهی	۲/۲۸	۰/۰۰۱
	دانشگاهی	۲/۶۸	
بالا تر بودن درآمد زن نسبت به شوهر	غیر دانشگاهی	۲/۶۶	۰/۰۰۱
	دانشگاهی	۲/۸۵	
وظیفه فرزندان برای نگهداری از والدین بیمار	غیر دانشگاهی	۲/۴۴	۰/۰۰۱
	دانشگاهی	۲/۷۴	

جدول ۶، نتایج آزمون پیرسون در رابطه با بررسی ارتباط بین درآمد و ابعاد مورد بررسی را به تصویر می‌کشد. این داده‌ها نشان می‌دهند که چگونه درآمد می‌تواند بر نگرش‌های اجتماعی نسبت به موضوعات حساس مانند روابط جنسی، سقط جنین، طلاق و دیگر مسائل اجتماعی تأثیر بگذارد.

در زمینه توجیه روابط جنسی قبل از ازدواج، کمیت پیرسون $0/025$ با سطح معناداری $0/328$ به ثبت رسیده است. این مقدار نشان‌دهنده عدم وجود رابطه معنادار بین درآمد و دیدگاه‌های افراد درباره روابط جنسی قبل از ازدواج است. به عبارت دیگر، به نظر نمی‌رسد درآمد تأثیر قابل‌توجهی بر این نوع نگرش‌ها داشته باشد و احتمالاً عوامل فرهنگی، اجتماعی و مذهبی از اهمیت بیشتری در شکل‌دهی به این دیدگاه‌ها برخوردارند. اما در مورد قابل توجیه بودن سقط‌جنین، شاهد کمیت $0/102$ و سطح معناداری $0/001$ هستیم. این نتایج بیانگر وجود یک رابطه مثبت و معنادار است؛ به این معنی که با افزایش درآمد، احتمال پذیرش سقط جنین نیز افزایش می‌یابد. این تغییر نگرش ممکن است به تأثیرات اقتصادی و اجتماعی مرتبط با توانمندی‌های مالی افراد در تصمیم‌گیری‌های بهداشتی و شخصی برگردد؛ جایی که افراد با درآمد بیشتر ممکن است به اهمیت حقوق خود و تأثیرات آن بر زندگی‌شان بیشتر توجه کنند. نمره $0/146$ برای قابل توجیه بودن طلاق با سطح معناداری $0/001$ نیز نشان‌دهنده یک ارتباط مثبت است. این نشان می‌دهد که افراد با درآمد بالا، تمایل بیشتری به پذیرش طلاق دارند، که ممکن است به دلیل دسترسی بهتر به مشاوره و منابع برای مدیریت بحران‌های خانوادگی باشد. این تغییر نگرش می‌تواند به افزایش استقلال مالی و پذیرش اجتماعی گزینه‌های مختلف زندگی نیز مرتبط باشد.

در رابطه با قابل توجیه بودن ضرب‌وشتم زن توسط شوهر، نمره $0/038$ - با سطح معناداری $0/141$ مشاهده می‌شود که به عدم وجود رابطه معنادار بین درآمد و این رفتار اشاره دارد. بنابراین، تأثیر مستقل درآمد بر روی این رفتارها همچنان قابل‌بحث است و ممکن است متغیرهای اجتماعی دیگری مانند فرهنگ و نهادهای اجتماعی نقش بیشتری ایفا کنند. همچنین کمیت $0/008$ - برای قابل توجیه بودن ضرب‌وشتم کودک توسط والدین و سطح معناداری $0/745$ به وضوح، عدم وجود رابطه بین درآمد و نگرش‌ها در این زمینه را نشان می‌دهد. این مقادیر تأکید می‌کنند که درآمد به‌خودی‌خود نمی‌تواند رفتارهای غیرموجه مانند خشونت خانگی را توجیه کند و نشان‌دهنده نیاز به تغییرات فرهنگی و اجتماعی عمیق‌تری برای مبارزه با این ناهنجاری‌هاست.

در مورد متغیر وظیفه نسبت به جامعه برای داشتن فرزند، نمره ی $-۰/۰۸۸$ با سطح معناداری $۰/۰۱$ نمایانگر رابطه معکوس بین درآمد و نگرش به این وظیفه است. این نتیجه می تواند به این معنی باشد که افراد با درآمد بالاتر، احساس کمتری نسبت به این وظیفه اجتماعی دارند، که احتمالاً به دلایل اقتصادی و فردگرایانه مرتبط می شود. همچنین، در مورد مسئله دار بودن درآمد بیشتر زن نسبت به شوهر، نمره $۰/۰۴۵$ با سطح معناداری $۰/۰۸۳$ مشاهده می شود. این نشان می دهد که در این زمینه هم تأثیرات اقتصادی در حال شکل گیری هستند؛ اما رابطه به طور کامل معنادار نیست. در نهایت، نمره $-۰/۰۸۸$ برای وظیفه فرزندان در نگهداری از والدین بیمار، با سطح معناداری $۰/۰۱$ نشان دهنده وجود یک ارتباط معکوس و معنادار است. این بدین معناست که با افزایش درآمد، احساس مسئولیت فرزندان در قبال نگهداری والدین بیمار کاهش می یابد. این امر می تواند به تحولات اجتماعی و تغییراتی در نگرش ها نسبت به نقش های خانوادگی و مسئولیت ها نسبت به والدین مربوط باشد.

جدول ۶: نتایج آزمون پیرسون در مورد رابطه بین درآمد و ابعاد مورد بررسی

Table 6: Pearson's Test Results Regarding the Relationship between Income and the Examined Dimensions

بُعد	کمیت پیرسون	سطح معناداری
توجیه روابط جنسی قبل از ازدواج	۰.۰۲۵	۰.۳۲۸
قابل توجیه بودن سقط جنین	۰.۱۰۲	۰/۰۰۱
قابل توجیه بودن طلاق	۰.۱۴۶	۰/۰۰۱
مورد ضرب و شتم قرار دادن زن توسط شوهر	-۰.۰۳۸	۰.۱۴۱
مورد ضرب و شتم قرار دادن کودک توسط والدین	-۰.۰۰۸	۰.۷۴۵
تعهد خانواده ها نسبت به جامعه برای داشتن فرزند	-۰.۰۸۸	۰/۰۰۱
درآمد بیشتر زن نسبت به شوهرش	۰.۰۴۵	۰.۰۸۳
وظیفه فرزندان برای نگهداری از والدین بیمار	-۰.۰۸۸	۰/۰۰۱

داده‌های جدول ۷ نشان‌دهنده تفاوت‌های معنادار در نگرش‌ها و توجیهات اجتماعی بین ساکنان شهر و روستا است. به‌طور کلی، نتایج نشان می‌دهد که به‌طور معمول، ساکنان شهر نسبت به ساکنان روستا، نگرش‌های متفاوت‌تری در رابطه با موضوعات اجتماعی دارند.

برای مثال، در مورد توجیه روابط جنسی قبل از ازدواج، میانگین نمره برای ساکنان شهر ۲/۳۲ و برای ساکنان روستا ۲/۰۳ است. این نشان می‌دهد که ساکنان شهر به‌طور نسبی نگرش مثبت‌تری نسبت به این موضوع دارند. همچنین، در مورد قابل توجیه بودن سقط‌جنین، میانگین نمره برای ساکنان شهر ۲/۸۷ و برای روستایی‌ها ۲/۳۳ است. در زمینه طلاق، میانگین نمره برای ساکنان شهر ۳/۷۶ و برای روستایی‌ها ۳/۳۴ است. این نشان می‌دهد که ساکنان شهر به‌طور کلی نگرش مثبت‌تری به پذیرش طلاق به عنوان یک گزینه دارند. این امر می‌تواند به تغییرات فرهنگی و اجتماعی در جوامع شهری مرتبط باشد که در آن‌ها طلاق به عنوان یک واقعیت اجتماعی پذیرفته شده است.

در مورد توجیه ضرب‌وشتم زن توسط شوهر، میانگین نمره برای ساکنان شهر ۱/۴۷ و برای روستایی‌ها ۱/۵۷ است. این نشان می‌دهد که هر دو گروه به‌طور کلی به توجیه این نوع رفتارها تمایل کمتری دارند، اما تفاوت معناداری در این زمینه وجود ندارد. همچنین، در مورد توجیه ضرب‌وشتم کودک توسط والدین، میانگین نمره برای ساکنان شهر ۲/۱۷ و برای روستایی‌ها ۲/۳۱ است که نشان‌دهنده نگرش‌های مشابه در این زمینه است.

در زمینه وظیفه نسبت به جامعه برای داشتن فرزند، میانگین نمره برای ساکنان شهر ۲/۴۳ و برای روستایی‌ها ۲/۲۷ است. این نشان می‌دهد که هر دو گروه به مسئولیت‌های اجتماعی خود در قبال فرزندآوری توجه دارند، اما ساکنان شهر به‌طور نسبی بیشتر به این موضوع توجه می‌کنند. همچنین، در مورد مسئله‌دار بودن درآمد بیشتر زن نسبت به شوهر، میانگین نمره برای ساکنان شهر ۲/۷۳ و برای روستایی‌ها ۲/۶۳ است که نشان‌دهنده تغییر نگرش‌ها نسبت به نقش‌های جنسیتی در خانواده است.

در نهایت، در مورد وظیفه فرزندان برای نگهداری از والدین بیمار، میانگین نمره برای ساکنان شهر ۲/۵۹ و برای روستایی‌ها ۲/۳۳ است. این نشان می‌دهد که ساکنان شهر به‌طور نسبی بیشتر به

مسئولیت‌های خانوادگی و اجتماعی خود توجه دارند. به‌طور کلی، این نتایج نشان‌دهنده تأثیر محیط سکونت بر نگرش‌ها و توجهات اجتماعی است و می‌تواند به‌عنوان یک عامل کلیدی در تغییرات فرهنگی و اجتماعی در جوامع مختلف در نظر گرفته شود. این تفاوت‌ها می‌تواند ناشی از عوامل مختلفی از جمله دسترسی به آموزش، اطلاعات و تغییرات فرهنگی باشد که در جوامع شهری و روستایی وجود دارد.

جدول ۷: نتایج آزمون تی در مورد رابطه محل سکونت و ابعاد مورد بررسی

Table 7: T-Test Results Regarding the Relationship between PLACE of Residence and the Examined Dimensions

بُعد	جنسیت	مقدار میانگین	کمیت تی	سطح معناداری
توجه روابط جنسی قبل از ازدواج	شهر	۲.۳۲	۲.۷۰۸	۰/۰۰۱
	روستا	۲.۰۳		
قابل توجه بودن سقط‌جنین	شهر	۲.۸۷	۳.۷۹۴	۰/۰۰۱
	روستا	۲.۳۳		
قابل توجه بودن طلاق	شهر	۳.۷۶	۲.۷۰۸	۰/۰۰۱
	روستا	۳.۳۴		
مورد ضرب‌وشتم قرار دادن زن توسط شوهر	شهر	۱.۴۷	-۱.۴۰۲	۰.۱۶
	روستا	۱.۵۷		
مورد ضرب‌وشتم قرار دادن کودک توسط والدین	شهر	۲.۱۷	-۱.۰۲۹	۰.۳۰
	روستا	۲.۳۱		
وظیفه خانواده‌ها نسبت به جامعه برای داشتن فرزند	شهر	۲.۴۳	۲.۳۸۸	۰.۱۵
	روستا	۲.۲۷		
درآمد بیشتر زن نسبت به شوهر	شهر	۲.۷۳	۱.۵۲۵	۰.۱۳
	روستا	۲.۶۳		
وظیفه فرزندان برای نگهداری از والدین بیمار	شهر	۲.۵۹	۳.۹۷۹	۰/۰۰۱
	روستا	۲.۳۳		

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر تمایزات ارزشی و نگرشی در نهاد خانواده ایرانی با استفاده از داده‌های پیمایش جهانی ارزش‌ها (۲۰۲۰) انجام شده است. نتایج حاصل از این پژوهش، تصویر جامعی از تغییرات در نگرش‌ها و باورهای مرتبط با خانواده، روابط جنسی، خشونت خانگی، نقش‌های جنسیتی و مسئولیت‌های اجتماعی ارائه می‌دهد. نخست، یافته‌های مربوط به نگرش نسبت به روابط جنسی قبل از ازدواج نشان می‌دهد که اکثر پاسخ‌دهندگان (۷۱/۹ درصد) به شدت با این نوع روابط مخالف هستند. این یافته تأکید می‌کند که هنجارهای اجتماعی و فرهنگی سنتی همچنان در جامعه ایران قوی هستند و دیدگاه‌های مخالف، ناشی از تأثیرات خانواده، مذهب و سنت‌ها است. با این حال، بررسی نگرش نسبت به سقط جنین نشان می‌دهد که در این زمینه تغییراتی در حال وقوع است. اگرچه ۵۸/۷ درصد پاسخ‌دهندگان مخالف سقط جنین هستند، اما ۴۱/۳ درصد نظر بینابین یا موافق دارند. این یافته حاکی از وجود شکاف نسلی و تغییر در ارزش‌های اجتماعی است. در مورد طلاق نیز نتایج مشابهی به دست آمده است. ۵۴/۱ درصد پاسخ‌دهندگان نظر بینابین یا مخالفی دارند، اما ۴/۵ درصد طلاق را به عنوان یک گزینه مناسب در نظر می‌گیرند. این یافته نشان‌دهنده افزایش پذیرش طلاق به عنوان یک راه‌حل در شرایط خاص و تغییر در نگرش‌های اجتماعی نسبت به این مسئله است.

همچنین یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که جامعه ایران به طور فزاینده‌ای با خشونت علیه زنان و کودکان مخالف است. ۷۹/۳ درصد پاسخ‌دهندگان با ضرب و شتم زنان توسط شوهران مخالف هستند و ۷۱/۱ درصد با ضرب و شتم کودکان توسط والدین مخالفت می‌کنند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که آگاهی عمومی نسبت به حقوق انسانی و اخلاقی زنان و کودکان افزایش یافته و جامعه به سمت نپذیرفتن خشونت به عنوان یک روش تربیتی یا حل تعارض حرکت می‌کند. در مقابل، یافته‌های مربوط به وظیفه نسبت به جامعه برای داشتن فرزند نشان می‌دهد که ۶۷/۳ درصد پاسخ‌دهندگان به شدت با این ایده موافق هستند. این یافته تأکید می‌کند که نهاد خانواده و تولید مثل همچنان به عنوان

یک ارزش اساسی در جامعه ایران تلقی می‌شود. با این حال، یافته‌های مربوط به درآمد بیشتر زن نسبت به شوهر نشان می‌دهد که ۵۰/۳ درصد پاسخ‌دهندگان با این موضوع موافق هستند. این یافته حاکی از پذیرش تدریجی نقش‌های جدید زنان در جامعه و بازار کار است؛ اگرچه هنوز مخالفت‌هایی در این خصوص وجود دارد.

تحلیل همبستگی پیرسون نشان داد که سن با نگرش‌های مختلف مرتبط است. نتایج نشان داد که با افزایش سن، مخالفت با روابط جنسی قبل از ازدواج، سقط جنین و طلاق افزایش می‌یابد. در مقابل، با افزایش سن، پذیرش ضرب‌وشتم زن توسط شوهر و کودک توسط والدین نیز افزایش می‌یابد. این یافته‌ها نشان‌دهنده وجود شکاف نسلی در نگرش‌ها و ارزش‌ها است. نسل‌های جوان‌تر دیدگاه‌های آزاداندیشانه‌تری نسبت به مسائل جنسی و خشونت دارند، در حالی که نسل‌های مسن‌تر دیدگاه‌های سنتی‌تری دارند. همچنین نتایج نشان داد که با افزایش سن، نگرش نسبت به وظیفه فرزندآوری و درآمد بیشتر زن نسبت به شوهر منفی می‌شود. این یافته‌ها نشان می‌دهد که ارزش‌های مربوط به خانواده و نقش‌های جنسیتی نیز در حال تغییر است.

آزمون تی مستقل نشان داد که بین نگرش‌های مردان و زنان تفاوت‌های معناداری وجود دارد. مردان نگرش‌های سخت‌گیرانه‌تری نسبت به سقط جنین دارند، در حالی که زنان نگرش مثبت‌تری نسبت به طلاق دارند. زنان همچنین مخالفت شدیدتری با ضرب‌وشتم زن توسط شوهر دارند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که جنسیت نقش مهمی در شکل‌دهی به نگرش‌ها و ارزش‌های اجتماعی دارد. با این حال، نتایج همچنین نشان داد که مردان و زنان در مورد برخی مسائل (مانند وظیفه فرزندآوری و نگهداری از والدین بیمار) دیدگاه‌های مشابهی دارند. این یافته نشان می‌دهد که هنجارهای اجتماعی و فرهنگی همچنان بر هر دو جنس تأثیرگذار هستند.

افراد دارای تحصیلات دانشگاهی به‌طور کلی نگرش‌های تجددگرایانه‌تری نسبت به موضوعاتی همچون روابط زناشویی، سقط جنین، طلاق و نقش‌های جنسیتی دارند. این گروه کمتر به توجیه خشونت خانگی تمایل دارند و در عین حال، مسئولیت‌های اجتماعی و خانوادگی خود را، از جمله نگهداری از والدین بیمار، بیشتر می‌پذیرند. این تفاوت‌ها می‌تواند ناشی از افزایش سطح آگاهی،

دسترسی بیشتر به منابع اطلاعاتی و تغییرات فرهنگی ناشی از آموزش عالی باشد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ساکنان شهر نسبت به روستاییان نگرش‌های مدرن‌تری در زمینه موضوعاتی مانند: طلاق، برابری جنسیتی و تصمیم‌گیری‌های فردی دارند.

تحلیل همبستگی پیرسون نشان داد که درآمد با برخی از نگرش‌ها مرتبط است. با افزایش درآمد، پذیرش سقط جنین و طلاق افزایش می‌یابد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که وضعیت اقتصادی می‌تواند بر نگرش‌های مربوط به حقوق فردی و آزادی انتخاب تأثیر بگذارد. در مقابل، با افزایش درآمد، احساس وظیفه نسبت به جامعه برای داشتن فرزند و نگهداری از والدین بیمار کاهش می‌یابد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که ارزش‌های مربوط به خانواده و مسئولیت‌های اجتماعی نیز تحت تأثیر عوامل اقتصادی قرار دارند.

به‌طور خلاصه، یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که نهاد خانواده در ایران در حال تجربه تغییرات عمیقی در نگرش‌ها و ارزش‌ها است. این تغییرات تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله سن، جنسیت، وضعیت اقتصادی و تحولات اجتماعی و فرهنگی قرار دارند. شکاف نسلی در نگرش‌ها، تغییر در نقش‌های جنسیتی، افزایش آگاهی نسبت به حقوق زنان و کودکان، و تأثیر عوامل اقتصادی بر ارزش‌های خانوادگی و اجتماعی از جمله مهم‌ترین یافته‌های این پژوهش است. طبق نظریه اینگلهارت، تغییرات اجتماعی و اقتصادی، به‌ویژه در دوران گذار از جامعه سنتی به جامعه مدرن، باعث تغییرات در ارزش‌ها و نگرش‌ها می‌شود. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که با افزایش سن و تحولات اقتصادی، نگرش‌ها به سمت ارزش‌های آزادانه‌تر و فردگرایانه‌تر، به‌ویژه در مورد مسائل جنسی، طلاق و خشونت خانگی، تمایل پیدا کرده است. این تغییرات به‌ویژه در نسل‌های جوان‌تر و در میان افراد با وضعیت اقتصادی بهتر بیشتر دیده می‌شود. همچنین، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی بر نگرش‌ها نسبت به خانواده، نقش‌های جنسیتی و مسئولیت‌های اجتماعی همچنان مشهود است. به‌طور کلی، این پژوهش نشان‌دهنده یک روند تغییرات در الگوهای ارزشی و نگرشی در نهاد خانواده ایرانی است که با نظریه اینگلهارت در راستای تغییرات ارزشی به‌سبب تحولات اجتماعی و اقتصادی همخوانی دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اجتماعی به این تغییرات توجه کرده و سیاست‌ها و برنامه‌های خود را بر اساس این تحولات تنظیم کنند. همچنین، انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه ضروری است تا ابعاد مختلف تغییرات ارزشی و نگرشی در نهاد خانواده ایرانی به‌طور کامل درک شود.

منابع

- اطهری، سیدحسین و حسینی داورانی، سیدعباس (۱۳۹۴). رویکرد تغییر فرهنگی و مدل برساخته «چرخه بسته کنش جمعی» در جوامع بهره‌مند از ارزش‌های بقا: مطالعه موردی مصر. *جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام*، ۳(۶)، ۱۳۵-۱۵۵. <https://www.doi.org/10.22070/iws.2015.249>
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: انتشارات روزنه.
- عزیزی مهر، خیام (۱۴۰۲). ارزش‌های حاکم بر خانواده ایرانی و تغییرات آن؛ ۱۳۷۹-۱۳۹۸ (فراتحلیل یافته‌های پیمایش‌های ملی). *مطالعات جنسیت و خانواده*، ۱۱(۲)، ۱۶۳-۱۹۴. https://www.jgfs.ir/article_197024.html
- عظیمی هاشمی، مژگان، اعظم کاری، فائزه، بی‌گناه، معصومه و رضامنش، فاطمه. (۱۳۹۴). ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای کنش جوانان در خصوص همسرگزینی و روابط پیش از ازدواج، *مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه‌های استان خراسان رضوی*. *راهنبرد فرهنگ*، ۸(۲۹)، ۱۷۹-۲۱۲. <https://sid.ir/paper/355976/fa>
- عظیمی، رضا (۱۴۰۰). تحلیل ثانویه ارزش‌های جنسیتی با توجه به داده‌های پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان (با تأکید بر نگرش به نابرابری جنسیتی و خانواده). *فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات*، ۲۲(۵۳)، ۲۴۹-۲۷۰. <https://www.doi.org/10.22083/jccs.2019.184711.2797>

کاظمی پور، شهلا (۱۴۰۰). تغییرات فرهنگی و تحول خانواده معاصر با تأکید بر ازدواج و فرزند آوری. فصلنامه ارتباطات و فرهنگ، ۱۱(۱)، ۷-۲۱. <https://www.doi.org/10.22034/rcc.2021.248914>

نیازی، محسن، مزروعی، اسماعیل، و آقابزرگی زاده، شیوا (۱۴۰۰). تدوین سناریوهای آینده ارزش‌های خانواده در ایران با استفاده از سناریو ویزارد. پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۰(۱۸)، ۶۳-۸۹. <https://doi.org/10.22084/csr.2021.22103.1828>

یافته‌های پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان موج سوم (۱۳۹۵).

Astrachan, J. H., Binz Astrachan, C., Campopiano, G., & Baù, M. (2020). Values, spirituality and religion: Family business and the roots of sustainable ethical behavior. *Journal of Business Ethics*, 163(4), 637-645. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10551-019-04392>

Cerrato, J., & Cifre, E. (2018). Gender inequality in household chores and work-family conflict. *Frontiers in psychology*, 9, 1330. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01330>

Geoffrey, B. (2019). Toward a Christian Definition of Marriage: A Historical, Sociological, and Theological Approach. *Journal of Sociology and Christianity*, 9(1), 105-110. <https://sociologyandchristianity.org/index.php/jsc/article/view/143>

Inglehart, R., & Abramson, P.R. (1994). Economic security and value change. *American Political Science Review*, 88(2), 336-354.

Inglehart, R., & Rabier, J. R. (1987). Values, ideology and cognitive mobilization in new social movements. In M. Aronoff, J. A. van Es, & P. A. Rachleff (Eds.), *Challenges of transformation* (pp. 43-66). Aldershot, UK: Avebury.

Kim, J., Joo, S., Lee, K., & Jun, H. (2022). Family values in South Korean society: marital and sexual values in gender, age, and Protestantism contexts. *Journal of Population and Social Studies [JPSS]*, 30, 54-71. doi.org/10.25133/JPSSv302022.004

Reese, L., Balzano, S., Gallimore, R., & Goldenberg, C. (2022). The concept of educación: Latino family values and American schooling. In *The New Immigrants and American Schools* (pp. 305-328). Routledge. [https://doi.org/10.1016/0883-0355\(95\)93535-4](https://doi.org/10.1016/0883-0355(95)93535-4)

Solo, J., & Festin, M. (2019). Provider bias in family planning services: a review of its meaning and manifestations. *Global Health: Science and Practice*, 7(3), 371-385. <https://doi.org/10.9745/GHSP-D-19-00130>

